

Sveriges nästa universitet

Södertörns högskolas profil, resultat och kvalitet



SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Innehåll

| | |
|---|-----------|
| 1. INLEDNING | 5 |
| 2. VISIONEN OM ETT UNIVERSITET PÅ SÖDERTÖRN | 6 |
| 3. SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA IDAG – VERKSAMHETEN I KORTHET | 7 |
| 4. KRITERIER | 8 |
| 5. RESULTAT- OCH KVALITETSREDOVISNING | 10 |
| 5.1 PROFIL | 10 |
| 5.1.1 HUMANIORA OCH SAMHÄLLSVETENSKAP PÅ HÖGSTA NIVÅ | 10 |
| 5.1.2 ÖSTERSJÖ- OCH ÖSTEUROPAPERSPEKTIVET | 11 |
| 5.1.3 BRED REKRYTERING TILL ETT INKLUDERANDE LÄROSÄTE | 11 |
| 5.2 UTBILDNING | 13 |
| 5.2.1 UTBILDNINGSVERKSAMHETENS INNEHÅLL OCH OMFATTNING | 13 |
| 5.2.2 SÖKANDE OCH GENOMSTRÖMNING | 15 |
| 5.2.3 UTBILDNINGARNAS KVALITET | 16 |
| 5.3 FORSKNING | 20 |
| 5.3.1 EN MÅNGFALD AV FORSKARMILJÖER | 20 |
| 5.3.2 FINANSIERING | 21 |
| 5.3.3 KVALITET OCH GENOMSLAG I FORSKNING..... | 23 |
| 5.3.3.1 VETENSKAPLIG PUBLICERING..... | 24 |
| 5.3.3.2 UTVÄRDERING AV FORSKNINGENS KVALITET | 26 |
| 5.3.4 FORSKNINGSSINFRASTRUKTUR | 27 |
| 5.4 INTERNATIONALISERING OCH SAMVERKAN | 28 |
| 5.4.1 INTERNATIONELLT UTBYTE | 28 |
| 5.4.2 EN DEL AV DET OMGIVANDE SAMHÄLLET | 29 |
| 6. VÄGEN FRAMÅT | 30 |

Sammanfattning

När Södertörns högskola startade sin verksamhet 1996 var uppdraget att bygga en universitetsstruktur för högre utbildning och forskning i södra Stockholmsregionen. Till skillnad från många andra nya lärosäten, som bildades genom sammanslagningar av befintliga verksamheter, byggdes Södertörns högskola upp ny från grunden.

Högskolans verksamhet idag motsvarar vad som krävs av ett universitet. Den vetenskapliga verksamheten spänner över ett brett, humanvetenskapligt dominerat fält, andelen forskning är betydande, och utbudet av utbildningar och antalet studenter jämförbart med de lärosäten som utsetts till universitet 1997 eller senare. Högskolan är tredje störst i Stockholmsregionen vad gäller utbildning på grundnivå och avancerad nivå och utfärdar sedan 2010 examina på samtliga akademiska nivåer, inklusive doktorsexamen. I samarbete med Polismyndigheten bedrivs en omfattande uppdragsutbildning till polis. Forskning och forskarutbildning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa är en dominerande profil. Högskolan har sedan många år hört till de främsta lärosätena nationellt vad gäller andelen disputerade lärare.

Den formella skillnaden i Sverige mellan högskolor och universitet är idag liten och består i att universitet äger rätt att självständigt inrätta examina på forskarnivå, medan högskolor måste ansöka hos Universitetskanslersämbetet om examensstillstånd inom avgränsade områden. Södertörns högskola har idag examenstillstånd på forskarnivå

inom fem områden, vilka täcker huvuddelen av verksamheten. Den praktiska skillnaden är alltså liten. Samtidigt är namnet universitet av väsentlig betydelse för lärosätets anseende och förmåga att rekrytera studenter, lärare och forskare.

Att Södertörns högskola i internationell jämförelse lever upp till kraven för universitetsstatus framgår av att högskolan sedan 2013 är *Individual Full Member av European University Association (EUA)*, för vilket krävs att lärosätet bedriver forskning och har examenstillstånd på högre nivåer, samt 2015 accepterades som signatär till *Magna Charta Universitatum*, en världsvid deklaration om universitetens samhällsuppdrag.

Södertörns högskola verkar i en dynamisk del av Stockholmsregionen, stadd i snabb utveckling. Campusområdet ingår i den regionala stadskärnan Flemingsberg, vilken utgör ett centralt regionalt utvecklingsområde i *Regional utvecklingsplan för Stockholm 2050 (RUF 2050)*. Stadskärnan, som redan idag utgör centrum för sjukvård, högre utbildning, forskning, rättsväsende och resande, ska utvecklas till en regional nod i södra Stockholm med stadskvalitéer och närhet mellan akademi, offentligt, näringsliv och invånare. I en gemensam avsiktsförklaring från Region Stockholm och Huddinge och Botkyrka kommuner planeras Flemingsberg 2030 inrymma 50 000 boende, 50 000 arbetande och 50 000 besökare. Som en av de större akademiska utbildnings- och forskningsaktörerna i Stockholm utgör Södertörns högskola en viktig komponent i förverkligandet av denna vision.

1. Inledning

Syftet med denna presentation är att visa och ge belägg för att Södertörns högskolas verksamhet har hög kvalitet och även i övrigt motsvarar de krav som ställs på ett universitet. Utbildnings- och forskningsverksamheten redovisas avseende volym, profil, resultat och kvalitet, och samverkan och internationalisering beskrivs särskilt.

Rapporten är disponerad enligt följande: Efter inledningen (avsnitt 1) och en kortfattad introduktion till Södertörns högskola (avsnitten 2 och 3) introduceras universitetsbegreppet översiktligt (avsnitt 4). Därefter tecknas en bild av högskolan genom delavsnitten Profil, Utbildning, Forskning och Samverkan (avsnitt 5). Avslutningsvis anläggs ett framåtsyftande perspektiv. Södertörns högskola har en viktig roll att spela i ljuset av vår tids stora frågor, inte minst de samhällsutmaningar som pekas ut i 2020 års forskningsproposition *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige* (avsnitt 6).

I redovisningen görs jämförelser med andra svenska lärosäten, baserade på lärosätenas årsredovisningar för 2020 samt uppgifter på Universitetskanslersämbetets webbplats (Högskolekollen). Jämförelser görs i första hand med de nya universiteteten, även om också andra lärosäten ställvis tagits med för att belysa Södertörns högskolas plats i det svenska universitetslandskapet. Med nya universitet avses här de universitet som inrättats sedan 1997 och omfattas av definitionen i KK-stiftelsens stadgar, dvs. Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Malmö universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens universitet och Örebro universitet.¹

1 <https://www.kks.se/om-oss/om-kk-stiftelsen/stadgar/>

2. Visionen

om ett universitet på Södertörn

I slutet av 1980-talet blev det allt tydligare att det fanns ett behov av att lokalisera högre utbildning till Södertörn. Övergången från gymnasieskola till högre utbildning var låg i de södra länsdelarna. År 1988 inledde Länsstyrelsen en utredning av utbildningsbehovet i södra Stockholm. Bakom utredningen stod även sju Södertörnskommuner och flera stora privata arbetsgivare på Södertörn, vilka gemensamt hävdade att det var för långt till Stockholms akademiska utbildningar, som till största del var förlagda i länets norra delar.

År 1991 beslutade riksdagen att Södertörn skulle bli ett säte för högre utbildning och viss utbildningsverksamhet inleddes 1993. Året därpå tillsatte regeringen *1994 års Stockholmskommitté*, med uppdrag att utreda förutsättningarna för en ny universitetsstruktur i södra Stockholm. Samma år bildades Östersjöstiftelsen, i syfte att med hjälp av medel från de upplösta löntagarfonderna finansiera forskning i den nya universitetsstrukturen. I kölvattnet av murens fall och i de rådande tiderna av geopolitisk omvälvning blev det naturligt att forskning skulle inriktas mot Östersjöregionen och Östeuropa. Inriktningen skrevs in i stiftelsens stadgar, och forskning med orientering mot dessa områden blev därmed en profil för det nya lärosätet. Med utgångspunkt i kommitténs betänkande om en ny universitetsstruktur, med erforderlig volym inom både utbildning och forskning, föreslog regeringen i 1995 års budgetproposition att en högskola skulle inrättas, och i maj 1995 fattade riksdagen beslut om Södertörns högskola. I augusti året därpå startade den akademiska verksamheten, och den 1 januari 1997 blev högskolan egen statlig myndighet.²

När Södertörns högskola startade sin verksamhet 1996 var således uppdraget att bygga ett universitet i södra Stockholmsregionen. Arbetet präglades från första början av ambitionen att högskolan ska vara en universitetsmiljö, där akademisk kvalitet står i centrum, och verksamheten byggdes – till skillnad från många andra nya lärosäten – upp ny från grunden. I enlighet med den ursprungliga inriktningen inlämnade högskolan 2002 en ansökan till regeringen om att erhålla universitetsstatus, samt en uppdaterad 2006. Dessa lämnades inte vidare till dåvarande Högskoleverket för prövning. På högskolans eget initiativ genomfördes dock en sakkunnigprövning av ansökan från 2006, där välkända seniora företrädare för högskolesektorn konstaterade att lärosätet levde upp till de kriterier som då gällde.

Högskolan rymmer idag ett brett fält av akademiska ämnen och forskningsfält och har humanvetenskaplig profil, med mång- och tvärvetenskaplig forskning och utbildning. Södertörns högskola har erövrat en tydlig och erkänd position som forskningsaktör. Samtidigt utgör högskolan den inkörsport till högre utbildning som efterlystes på 1980-talet. Många av dem som börjar läsa vid Södertörns högskola har sin bakgrund och hemvist i någon av Södertörnskommunerna (se nedan avsnitt 5.1.3).

Många samverkande krafter bidrog till att förverkliga visionen om ett nytt lärosäte på Södertörn. Aktörerna representerade olika delar och nivåer av såväl offentlig som privat sektor, och de avgörande regeringsbesluten kan tillskrivas utbildningsministrar av olika politisk färg: Per Unckel (m) och Carl Tham (s).

2 Högskolans tillkomst kan följas i Benkt Konnander, *En ny högskola på Södertörn* (1998).

3. Södertörns högskola idag

– verksamheten i korthet

Nedan ges några basfakta om högskolans verksamhet idag, med fokus på volymmått för forskning, utbildning, personal och ekonomi. Uppgifterna är hämtade Södertörns högskolas årsredovisning för 2021.

Personal

Antal anställda under 2021: 1023
(motsvarande ca 799 helårsarbetskrafter)
Professorer: 80
Lektorer: 274
Adjunkter: 92
Doktorander med anställning: 79

Forskning

Antal vetenskapliga publikationer under 2021: 563
Varav artiklar i tidskrifter: 255
Varav artiklar i antologier: 241
Varav monografier och doktorsavhandlingar: 34
Varav övrigt: 33

Utbildning

Antal studenter 2021: 13 354 (varav 12 159 anslagsfinansierade)
Antal helårsstudenter: 7 612
Antal utbildningsprogram: 73
Antal fristående kurser: 287

Ekonomi

Verksamhetens intäkter 2021: 1 015 537 tkr
Verksamhetens kostnader 2021: 970 343 tkr
Totala forskningsintäkter 2021: 341 794 tkr
Forskningens andel av verksamhetens intäkter: 34 %

4. Kriterier

– för benämningen universitet

Den formella skillnaden mellan högskolor och universitet består idag i att universitet äger generellt tillstånd att inrätta forskarutbildning, under det att högskolor måste ansöka om tillstånd hos Universitetskanslersämbetet. Högskolor kan sedan 2010 beviljas examenstillstånd på forskarnivå inom avgränsade områden (Högskolelagen 1 kap. 12 §, Högskoleförordningen 6 kap. 5c §).

Sedan 1997 har det ankommit på regeringen att besluta om benämningen universitet. Dessförinnan fordrades riksdagsbeslut. Av den forskningspolitiska propositionen 2020 framgår att ett beslut om att ge ett lärosäte benämningen universitet idag förutsätter att det finns både långsiktiga statsfinansiella förutsättningar och utbildnings- och forskningspolitiska skäl. Någon möjlighet för lärosäten att – som tidigare – ansöka om universitetsstatus finns inte, utan frågan initieras inom politiken.

På uppdrag av regeringen har Universitetskanslersämbetet (UKÄ) 2021 lämnat förslag till kvalitetskriterier för benämningen universitet. Avsikten är att kriterierna, tillsammans med andra överväganden, ska ligga till grund för eventuella regeringsbeslut om inrättande av nya universitet. Enligt förslaget bör följande kvalitetskriterier gälla vid bedömningen om en högskola ska benämnas som universitet:

- framgångsrikt inrättande av forskarutbildning och förvaltning av examenstillstånd på forskarnivå
- hög kvalitet i utbildning, forskning och samverkan.

I en sammanvägd bedömning bör även beaktas hur högskolans forskning och forskarutbildning hänger samman med högskolans verksamhet i övrigt.³

UKÄ understryker att bredd inte bör vara ett självklart universitetskriterium och pekar på att flera lärosäten med namnet universitet har verksamheten koncentrerad till ett visst fackområde. I rapporten konstateras att kvaliteten i lärosätenas utbildning, forskning och samverkan återkommande granskas av flera nationella aktörer, däribland myndigheter som UKÄ, Vetenskapsrådet och Vinnova. Resultaten av dessa granskningar blir väsentliga för bedömningen.

Avslutningsvis föreslår rapporten att regeringen, när det är aktuellt, uppdrar åt UKÄ att ta fram underlag som visar på hur framgångsrik en högskola har varit i att kvalitetssäkra sin utbildning och forskning samt i att inrätta forskarutbildning och förvalta examenstillstånd på forskarnivå. I övrigt görs en samlad bedömning om högskolans verksamhet håller hög kvalitet i utbildning, forskning och samverkan.

³ Universitetskanslersämbetet, Kvalitetskriterier för benämningen universitet – ett regeringsuppdrag, Rapport 2021:39.

Utöver ovanstående kriterier kan de bedömningsgrunder som tidigare funnits vid universitetsutnämningar ge vägledning, även om dessa har varit öppet formulerade. Den senaste uppsättningen beslutades av riksdagen 1997 efter förslag i forskningspropositionen *Forskning och samhälle 1996* och gällde fram till 2009. Beslutet innebar att statliga lärosäten skulle kunna benämnas universitet om de uppfyllde följande punkter:

- har en grundutbildning och forskning som är väl etablerad och av god vetenskaplig kvalitet
- har en tillräcklig omfattning av grundutbildningen och utbildning inom ett antal ämnesområden
- har en tillräcklig omfattning av forskningsverksamheten och forskning inom ett antal ämnesområden
- har goda infrastrukturella förutsättningar (bibliotek m.m.) för att bedriva grundutbildning och forskning
- har goda internationella kontakter inom grundutbildning och forskning
- uppfyller kraven för att självständigt inrätta professurer och att utfärda doktorsexamen.⁴

I samband med antagandet av kriterierna betonade regeringen att hänsyn också skulle tas till statsfinansiella och forskningspolitiska prioriteringar.

Fokus för redovisningen i den följande sammanställningen nedan är att genom jämförelser med nya universitet, av vilka flera utnämndes under den tid då kriterierna ovan var tillämpliga, visa att Södertörns högskola håller sådan kvalitet som fordras av ett universitet, liksom vad som i övrigt förväntas av ett sådant.

4 Regeringens proposition, *Forskning och samhälle*, 1996/97:5, s. 219.

5. Resultat- och kvalitetsredovisning

Följande redovisning av Södertörns högskolas resultat och kvalitet är disponerad med utgångspunkt i fyra olika perspektiv: profil, utbildning, forskning och samverkan.

5.1 PROFIL

I det följande beskrivs de tre sidor av Södertörns högskolas profil som är mest tongivande. Dels högskolans starka ställning inom humaniora och samhällsvetenskap, dels Östersjö- och Östeuropaperspektivet i forskningen, dels uppdraget att uppnå en breddad rekrytering till högskolans utbildningar på grundnivå och avancerad nivå.

5.1.1 HUMANIORA OCH SAMHÄLLSVETENSKAP PÅ HÖGSTA NIVÅ

Redan i uppbyggnadsfasen inriktades Södertörns högskola mot det humanistisk-samhällsvetenskapliga området, även om utbildning och forskning också bedrevs inom naturvetenskap och medieteknik. Enligt 1994 års Stockholmskommittés

Sammanfattning:

Södertörns högskola har en tydlig profil inom högskolevärlden, med utbildning och forskning på hög akademisk nivå, främst inom humaniora och samhällsvetenskap, i kombination med de särskilda uppgifter och kännetecken som högskolan haft sedan start, inte minst Östersjö- och Östeuropaperspektivet och inriktningen mot breddad rekrytering

betänkande skulle den nya universitetsstrukturen ha betydande ämnesmässig bredd, med tonvikt på humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning men utrymme för naturvetenskap och teknik. Stockholms läns landsting finansierade under en följd av år forskning och forskarutbildning inom livsvetenskaper, men då finansieringen förändrades omkring 2010 omstrukturerades verksamheten till att fokusera på området miljövetenskap. Under 2010-talet har utbildningsvetenskap vuxit fram som ett nytt profilområde, med nära anknytning till de expanderande lärarprogrammen.

Högskolan bedriver idag utbildning och forskning av hög nationell och internationell klass inom ett flertal ämnen, främst inom humaniora och samhällsvetenskap. Banden mellan forskning och utbildning är starka, och högskolans utbildningar har genomgående stark forskningsförankring. Flera ämnen inom högskolan har unik profilering och är därmed betydelsefulla i det nationella disciplinära landskapet, och i flera fall har nya ämnesmiljöer byggts upp, alltsedan högskolans tillkomst: som exempel kan nämnas ämnen som genusvetenskap, miljövetenskap, praktisk kunskap och retorik. En genomgående profil med förankring i många av högskolans ämnen är forskning om Östersjö- och Östeuroparegionen, till stor del – men inte enbart – finansierad av Östersjöstiftelsen. Som framgår nedan (avsnitt 5.3.3.2) har högskolan flera ämnesmiljöer inom humaniora som bedömts vara av högsta internationella klass och som verkar i internationellt framstående forskningssammanhang. Till dessa hör ämnena filosofi, genusvetenskap, idéhistoria, konstvetenskap och medie- och kommunikationsvetenskap.

5.1.2 ÖSTERSJÖ- OCH ÖSTEUPAPERPEKTIVET

Östersjöstiftelsen och Södertörns högskola har en gemensam historik och genom stiftelsens stadgar ett gemensamt ändamål, nämligen att bedriva forskning och forskarutbildning med anknytning till

Östersjön och Östeuropa. Mot den bakgrunden är det naturligt att Östersjö- och Östeuropaforskning utgjort en bärande del av Södertörns högskolas verksamhet och att den har kommit att prägla högskolans profil.

Högskolans forskning och forskarutbildning med inriktning mot Östersjöregionen och Östeuropa är bred och engagerar en stor del av högskolan. Under år 2020 finansierade Östersjöstiftelsen helt eller delvis 220 forskare vid högskolan, företrädesvis lektorer, professorer, projektforskare och postdoktorer. Det motsvarar mer än hälften av högskolans disputerade personal.

Högskolans doktorander finansierade med medel från Östersjöstiftelsen ingår i forskarskolan *Baltic and East European Graduate School (BEEGS)* samtidigt som de har sin disciplinära hemvist i något av de ämnen vid högskolan som bedriver forskarutbildning. Oavsett ämnestillhörighet ska Östersjö- eller Östeuropaanknytningen genomsyra samtliga avhandlingsprojekt inom ramen för BEEGS. Forskarskolan har funnits sedan år 2000 och idag utbildat fler än 100 filosofie doktorer.

5.1.3 BRED REKRYTERING TILL ETT INKLUDERANDE LÄROSÄTE

En viktig del i syftet med inrättandet av Södertörns högskola – och anledningen till dess lokalisering i Flemingsberg – var att attrahera och utbilda studenter utan akademisk familjebakgrund. Målsättningen om en bred rekrytering till högskolan har således funnits sedan start och utgör ett signum för lärosätet än idag. Lärosätet fick 1997 i uppdrag att utveckla en mångkulturell profil i utbildning och forskning, med hänvisning till läget i en region där en stor andel av invånarna hade utländsk bakgrund (prop. 1996/97:1). Det innebär att högskolan förutom Högskolelagens generella uppdrag fick ett särskilt uppdrag att verka för breddad rekrytering med avseende på geografisk och nationell bakgrund i södra Storstockholm⁵.

5 Jfr Regeringens budgetproposition för 1997 (prop. 1996/97:1), Utgiftsområde 16B, s. 71.

Målsättningarna fångades tidigt i ledstjärnorna *mångvetenskaplighet, mångkulturalitet* och *medborgerlig bildning*, vilka blev vägledande i uppbyggandet av högskolan. Deras innebörd och kontext har förändrats under de 25 år högskolan verkat, men de ideal och den pionjäranda som orden rymmer är alltså kännetecknande för lärosätet. I Södertörns högskolas utvecklingsplan 2020–2024 sägs exempelvis att:

Mångvetenskaplighet, mångkulturalitet och medborgerlig bildning är begrepp som påminner oss om Södertörns högskolas rötter samtidigt som de ger riktning åt förverkligandet av högskolans vision.

Med placering i Flemingsberg med stark lokal och regional studentrekrytering bidrar Södertörns högskola verksamt till att bredda basen för högre utbildning i Stockholmsregionen. Många studenter har vittnat om det som på högskolan ibland kallas "Södertörnsandan": en informell kultur, tillgängliga och engagerade lärare och ett sammanhållet campus som skapar en känsla av tillhörighet. Denna anda är troligtvis en faktor som gör det lättare för studenter med icke-akademisk bakgrund att känna sig välkomna på högskolan. Även den höga andelen ungdomar från södra Storstockholm och studenter med utländsk bakgrund gör att studenter från dessa grupper kan känna sig hemma på Södertörns högskola.

Breddad rekrytering och breddat deltagande har de senaste åren fått förnyad prioritet inom lärosätet. Enligt Södertörns högskolas utvecklingsplan för åren 2020–2024 ska en intensifierad satsning göras på breddad rekrytering under femårs-

perioden. Under 2021 fattade rektor beslut om att inrätta *Rådet för breddad rekrytering*, med uppdrag att stimulera och utveckla högskolans arbete i dessa frågor och bidra till samordning av initiativ och aktiviteter.

Nybörjarstudenterna från Södertörns kommunerna söker sig ofta till Södertörns högskola.⁶ Höstterminen 2020 valde nybörjarstudenterna från Botkyrka, Nykvarn och Södertälje i första hand Södertörns högskola. Bland nybörjarstudenterna från Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Tyresö var Södertörns högskola på plats två, efter Stockholms universitet. Nybörjarstudenterna i Salem valde i första hand Stockholms universitet, i andra hand Kungliga Tekniska högskolan och i tredje hand Södertörns högskola.⁷

Andelen studenter med utländsk bakgrund är stor. Andelen av befolkningen som är född utomlands uppgår för närvarande till 40 procent i Botkyrka och Södertälje, vilket är högst i riket. Andelen förväntas öka under kommande år; i SCB:s prognos för 2040 beräknas knappt 50 procent av befolkningen i de båda kommunerna vara födda utrikes.⁸ Det kan också konstateras att i alla Södertörns kommuner utom Huddinge är andelen högutbildade i befolkningen (25–64 år) lägre än genomsnittet för riket.⁹

Tillsammans med det faktum att fem av Södertörns kommunerna tillhör Sveriges 50 folkrikaste kommuner och tre av dem var för sig är större än Karlstad talar de nämnda omständigheterna för att efterfrågan på högre utbildning kommer att vara stor och att breddad studentrekrytering i södra Stockholmsregionen även fortsättningsvis kommer att vara en viktig del av Södertörns högskolas profil.

6 Med Södertörns kommunerna avses här Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö kommun. Jämför <https://sodertornskommunerna.se/sodertornssamarbetet>.

7 UKÄ:s statistikdatabas.

8 Jfr https://www.scb.se/contentassets/029afdaf618d456ba73bd64b623c6878/be0401_2021i40_br_be51br2103.pdf.

9 Jfr <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/befolkningens-utbildning/pong/statistiknyhet/befolkningens-utbildning-2020>.

5.2 UTBILDNING

I detta avsnitt beskrivs Södertörns högskolas utbildningsverksamhet på grundnivå och avancerad nivå. Även utbildning på forskarnivå berörs. Syftet är att ge en bild av verksamhetens omfattning och kvalitet. Beskrivningen görs bl.a. med stöd i jämförelser med andra lärosäten.

5.2.1 UTBILDNINGSVERKSAMHETENS INNEHÅLL OCH OMFATTNING

Sedan 2010 bedriver Södertörns högskola självständigt utbildning på samtliga akademiska nivåer: grundnivå (kandidatexamen), avancerad nivå (magister-/masterexamen) och forskarnivå (licentiat-/doktorsexamen). På grundnivå och magisternivå har högskolan generellt tillstånd att utfärda examen, på master- och forskarutbildningsnivå tillstånd inom fem brett definierade områden, till vilka ämnen kan anslutas efter kvalitetsprövning:

- Historiska studier
 - Arkeologi, etnologi, idéhistoria, historia och religionsvetenskap
- Kritisk kulturteori
 - Den praktiska kunskapens teori, estetik, filosofi, genusvetenskap, konstvetenskap, litteraturvetenskap och medie- och kommunikationsvetenskap

- Miljövetenskapliga studier
 - Miljövetenskap
- Politik, ekonomi och samhällets organisering
 - Företagsekonomi, journalistik, socialt arbete, sociologi och statsvetenskap
- Utbildningsvetenskapliga studier
 - Medie- och kommunikationsvetenskap, pedagogik och svenska

Då forskarutbildningsområdena är utformade så att de svarar mot högskolans akademiska profil har alla högskolans ämnesmiljöer i princip möjlighet att nå forskarutbildningsnivå.

På grundnivå och avancerad nivå erbjuder högskolan ett brett utbud av utbildningar. Kurskatalogen för 2020, sökbar utifrån FN:s globala hållbarhetsmål, innehöll 82 program och ca 270 fristående kurser.¹⁰ Det kan exempelvis jämföras med Karlstads universitets 75 program och ca 650 fristående kurser.¹¹

Högskolans utbildningsutbud omfattar både utbildningar som leder till yrkesexamina och sådana som ger generell examen. Tonvikten har under den senaste tioårsperioden förskjutits i riktning mot yrkes- och professionsinriktade utbildningar, med ökad volym inom lärarprogrammen

Sammanfattning:

Södertörns högskola utfärdar sedan drygt 10 år examina på samtliga utbildningsnivåer, inklusive forskarnivå. Utbildningsutbudet är brett och inkluderar såväl yrkes- och professionsinriktade program som generella utbildningar och fristående ämneskurser. Antalet studenter och intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, inklusive uppdragsutbildningar, ger vid handen att omfattningen av utbildningsverksamheten vid Södertörns högskola är av samma storleksordning som vid de nya universiteten.

10 Avser 2020, <https://www.sh.se/om-oss/det-har-ar-sodertorns-hogskola/hogskolan-i-siffror>.

11 <https://www.kau.se/om-universitetet/om-karlstads-universitet/fakta-om-universitetet/universitetet-i-siffror>

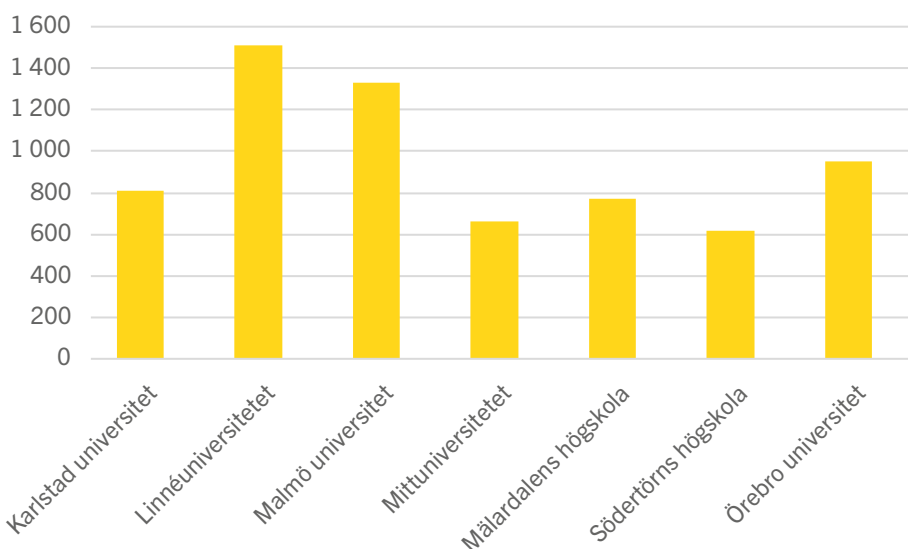
samt nya personalvetar-, socionom- och bibliotekarieprogram. Samtidigt har högskolan slagit vakt om att behålla ett utbud av fristående ämneskurser som gör det möjligt för studenter att göra egna ämneskombinationer och öppnar för livslångt lärande för yrkesverksamma. Uppdragsutbildning bedrivs i betydande omfattning, framför allt i form av grundutbildning till polis på uppdrag av Polismyndigheten, men också i samverkan med externa aktörer inom bl.a. skola, vård och omsorg.

Södertörns högskolans utbildningsuppdrag 2020 uppgick till 7 241 helårsstudenter, vilka gav 12 805 studenter möjlighet till studier på grundnivå och avancerad nivå. Utbildningsvolymen är i samma storleksordning som Mittuniversitetet och Mälardalens universitet. En sammanställning av utbildningsvolymen vid Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Malmö universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens universitet, Södertörns högskola och Örebro universitet ger medianantalet 9 725 helårsstudieplatser 2020.¹² Med denna utbildningsvolym – som alltså inte inkluderar uppdragsutbildning – är Södertörns högskola den tredje största anordnaren av högre utbildning på grundnivå och avancerad nivå i Stockholmsregionen.

Av heltidsstudenterna vid Södertörns högskola under 2020 var 77 procent registrerade på utbildningsprogram och 23 procent på fristående kurser. Huvudparten av högskolans studieplatser (68 procent) återfinns inom humaniora, samhällsvetenskap och juridik, dvs. de vetenskapliga områden där högskolan har sin forskningsmässiga tyngdpunkt. Därtill avräknar högskolan anslag inom teknik (ca 10 procent) samt för lärarutbildningarna inom undervisning och verksamhetsförlagd utbildning (ca 10 procent).¹³

I diagram 5.2.1.1 redovisas en jämförelse med avseende på intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Södertörns högskolas sammantagna intäkt för denna typ av utbildning är jämförbar med lärosäten som Karlstads universitet, Mittuniversitetet och Mälardalens universitet. För Södertörns högskolas del – liksom för Linnéuniversitetet och Malmö universitet – består intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå av två huvudsakliga delar: i första hand statligt anslag, i andra hand ersättning för den del av polisutbildningen som är förlagd till högskolan.

Diagram 5.2.1.1: Intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2020, mnkr



Källa: Lärosätenas årsredovisningar för 2020.

12 Jämförelsen är baserad på uppgifter i UKÄ:s statistikdatabas.

13 Södertörns högskolas årsredovisning 2020, Tabell 1a.

5.2.2 SÖKANDE OCH GENOMSTRÖMNING

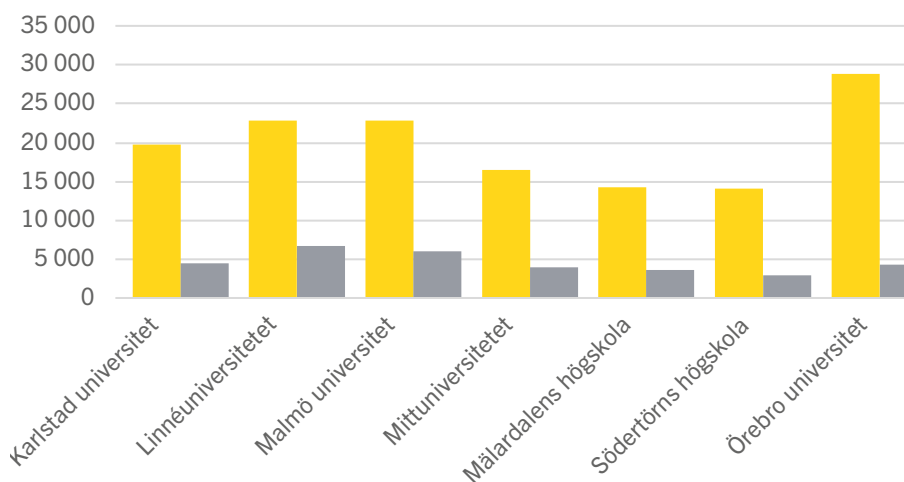
Sammanfattning:

Södertörns högskolas programutbildningar är efterfrågade av studenter samt hävdar sig väl med avseende på prestationsgrad, dvs. helårsprestationer i förhållande till helårsstudieplatser.

Som framgår av diagram 5.2.2.1 var antalet sökande till program betydligt större än antalet antagna på programutbildningarna vid Södertörns högskola, med fler behöriga sökande per antagen student än vid Mittuniversitetet och Mälardalens

universitet. De tre program på Södertörns högskola med flest förstahandssökande var Förskolläraryrket med interkulturell profil, Socionomprogrammet med storstadsprofil samt Personalvetarprogrammet, inriktning psykologi.

Diagram 5.2.2.1: Sökande och antagna till utbildningsprogram HT 21



Källa: UKÄ.

■ Behöriga sökande till program

■ Antagna till program

Ett vanligt sätt att analysera lärosätenas effektivitet med avseende på utbildningsverksamheten är att beräkna prestationsgraden, dvs. kvoten av antalet helårsprestationer och antalet helårsstudieplatser. Södertörns högskolas prestationsgrad uppgick till 82 procent för 2020, vilket är ett gott resultat. Jämförelser ska göras med försiktighet, givet att prestationsgraden av tradition är högre inom yrkesutbildningar än generella utbildningar,

men i förhållande till de lärosäten som ingår i den primära jämförelsegruppen kan konstateras att prestationsgraden vid Södertörns högskola är högre än vid Linnéuniversitetet, Mittuniversitetet och Mälardalens universitet. För att ställa prestationsgraden i ytterligare perspektiv kan nämnas att prestationsgraden 2020 vid Uppsala universitet var 80 procent, och vid Stockholms universitet 77 procent.

5.2.3 UTBILDNINGARNAS KVALITET

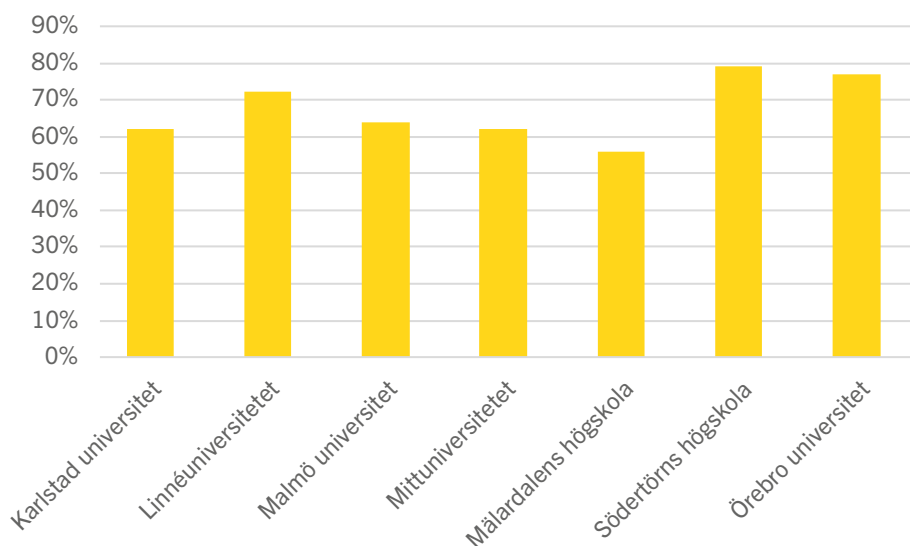
Sammanfattning:

Södertörns högskola bedriver sedan länge ett systematiskt kvalitetssäkringsarbete av det slag som krävs av ett universitet. Högskolans kvalitetsarbete har under 2021 granskats av Universitetskanslersämbetet, som givit det omdömet Godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll. Bedömningen innebär att högskolans kvalitetssystem som helhet motsvarar uppställda krav men att några enskilda processer bör förtydligas, vilket högskolan ska åiterrapportera till UKÄ inom två år. I de utbildningsgranskningar som UKÄ genomförde 2011–2014 placerade sig Södertörns högskola bland de lärosäten nationellt som hade lägst antal utbildningar med bristande kvalitet. Södertörns högskola har under lång tid hört till de svenska lärosäten – inkl. de gamla universiteten – som har högst andel disputerade lärare.

Södertörns högskolas kvalitetsarbete inom utbildningsverksamheten är baserat på de krav som ställs i lag och förordning och utgår från *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (ESG 2015). Internt styrs kvalitetsarbetet av en av högskolestyrelsen fastställd policy enligt vilken systematiska kvalitetsutvärderingar av högskolans utbildning och forskning genomförs kontinuerligt. Från och med 2017 genomförs merparten av utvärdering av utbildning av lärosätena själva. Under perioden 2017–2022 kommer Södertörns högskolas samtliga utbildningsprogram och forskarutbildningsämnen att ha genomgått utvärdering – antingen genom högskolans egen modell för utvärdering eller genom UKÄ:s utbildningsgranskningar.

En kvalitetsindikator som följs upp nationellt i statistik över universitets- och högskolesektorn, och som även redovisas i lärosätenas årsredovisningar, är andelen disputerade lärare. Som framgår av diagram 5.2.3.1 har Södertörns högskola den högsta andelen disputerade lärare av de universitet och högskolor som ingår i den primära jämförelsegruppen (79 procent). Andelen disputerade lärare är även högre än större lärosäten som exempelvis Linköpings universitet (77 procent).

Diagram 5.2.3.1: Andel disputerade lärare 2020



Källa: Lärosätenas årsredovisningar 2020.

I likhet med landets övriga lärosäten utvärderas kvaliteten i högskolans utbildningar av Universitetskanslersämbetet. Under perioden 2011–2014 skedde granskningarna i form av utvärderingar av huvudområden för examen, och sedan 2017 har de skett i form av dels utvärdering av lärosätets kvalitetsarbete, dels utvärderingar av vissa av UKÄ valda utbildningar. Därtill har tematiska granskningar gjorts rörande lärosätenas arbete med hållbar utveckling samt breddad rekrytering.

Inom ramen för Universitetskanslersämbetets nationella kvalitetssäkringssystem har Södertörns högskolas kvalitetssäkringsarbete avseende utbildning utvärderats under 2021, som ett led i de lärosätetsgranskningar som alla svenska universitet och högskolor genomgår. UKÄ har i sitt beslut i februari 2022 givit högskolans kvalitetssystem för utbildning omdömet *Godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll*. Omdömet innebär att högskolans kvalitetssystem bedöms fungera väl i praktiken och i huvudsak uppfylla ställda krav, men att vissa enskilda processer bör förtydligas. Bedömaregruppen konstaterar i sin rapport att högskolan har de strukturer, rutiner och processer som krävs för att kunna kvalitetssäkra sina utbildningar, liksom att kvalitetssystemet är väl dokumenterat och relaterar till högskolans övergripande mål och strategier. Gruppen bedömer dock att systemet kan förenklas och att kopplingen mellan uppföljning och styrning bör tydliggöras.¹⁴ Högskolan ska inom två år redovisa vidtagna åtgärder till UKÄ. Omdömet är detsamma som majoriteten av svenska universitet och högskolor fått.

I utbildningsutvärderingarna använder UKÄ omdömena *Hög kvalitet* eller *Ifrågasatt kvalitet*. Lärosäten som erhåller omdömet *Ifrågasatt kvalitet* ges möjlighet att vidta åtgärder, varefter en uppföljning sker. Om UKÄ bedömer att de åtgärder som lärosätet vidtagit haft avsedd effekt ges omdömet *Hög kvalitet*. UKÄ:s utvärderingar bidrar på så sätt till kvalitetsutveckling i samarbete med granskade lärosäten. Resultat från granskningarna finns tillgängliga på *Högskolekollen* på UKÄ:s webbplats.¹⁵

14 Universitetskanslersämbetet, Beslut Granskning av kvalitetssäkringsarbetet vid Södertörns högskola, 2022-02-07, regnr. 411-00443-19.

15 <https://www.uka.se/kvalitet--examenstillstand/resultat-fran-granskningarna-hogskolekollen/hogskolekollen.html>

I de utbildningsutvärderingar som genomfördes 2011–2014 placerade sig Södertörns högskola bland de lärosäten nationellt som hade minst antal examina med omdömet bristande kvalitet.¹⁶ De granskningar som genomförts sedan 2017 har företrädesvis rört lärarprogrammen, och hög-

skolan har hävdats sig väl: av sammanlagt 9 granskade utbildningar/inriktningar fick 5 omedelbart omdömet hög kvalitet och 4 samma omdöme efter första uppföljningen (markerade med asterisk i tabellen nedan).

Tabell 5.2.3.2: UKÄ:s utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå, Södertörns högskola

| ÄMNE | OMDÖME | BESLUTSÅR |
|---|--------------|-----------|
| Ämneslärarexamen, utbildningsvetenskaplig kärna | Hög kvalitet | 2020 |
| Ämneslärarexamen, inriktning svenska* | Hög kvalitet | 2021 |
| Ämneslärarexamen, inriktning samhällskunskap* | Hög kvalitet | 2021 |
| Grundlärarexamen, inriktning årskurs 4–6 | Hög kvalitet | 2019 |
| Grundlärarexamen, inriktning förskoleklass och årskurs 1–3 | Hög kvalitet | 2019 |
| Grundlärarexamen, inriktning fritidshem | Hög kvalitet | 2019 |
| Grundlärarexamen, inriktning fritidshem, erfarenhetsbaserad | Hög kvalitet | 2019 |
| Förskollärarexamen* | Hög kvalitet | 2020 |
| Förskollärarexamen, erfarenhetsbaserad* | Hög kvalitet | 2020 |

Källa: UKÄ/Högskolekollen.

De synpunkter som legat till grund för de initiala ifrågasättandena har i flera fall rört specifika delar av utbildningarnas utformning, exempelvis enskilda lärandemål och examinationsförfaranden. Efter att högskolan har redovisat justeringar har utbildningarna erhållit betyget Hög kvalitet.

Att utfallet av lärarutbildningsgranskningarna är i paritet med övriga lärosäten visar en jämförelse med t.ex. Örebro universitet, där 3 av sammanlagt 8 granskade utbildningar/inriktningar erhöll betyget ifrågasatt kvalitet i den initiala granskningen, liksom med Malmö universitet, där 5 av 13 granskade utbildningar/inriktningar initialt fick kvaliteten ifrågasatt.

¹⁶ Jfr Mats Ericson, Analys av Universitetskanslersämbetets utvärderingar av utbildningskvalitet år 2011–2014, Slutrapport, Del A (2014), Analys av Universitetskanslersämbetets utvärderingar av utbildningskvalitet år 2011–2014 – Slutrapport-Del A – 141028.pdf (kth.se).

Därtill har UKÄ sedan 2017 granskat ett urval forskarutbildningsämnen, i Södertörns högskolas fall ämnena historia, konstvetenskap, litteraturvetenskap, och nationalekonomi. De tre förstnämnda erhöll redan initialt betyget hög kvalitet,

och i det sistnämnda fallet beslöt UKÄ att dra in examenstillståndet med hänvisning till att en alltför stor del av utbildningen vilade på samarbete med andra lärosäten och att högskolan inte bedömdes ha förutsättningar att bedriva den i egen regi.¹⁷

Tabell 5.2.3.3: UKÄ:s utbildningsutvärderingar på forskarnivå, Södertörns högskola

| ÄMNE | OMRÅDE | OMDÖME | BESLUTSÅR |
|---|--|---------------------------|-----------|
| Historia, licentiat- och doktors-examen | Historiska studier | Hög kvalitet | 2018 |
| Konstvetenskap, licentiat- och doktorsexamen | Kritisk kulturteori | Hög kvalitet | 2017 |
| Litteraturvetenskap, licentiat- och doktorsexamen | Kritisk kulturteori | Hög kvalitet | 2019 |
| Nationalekonomi, licentiat- och doktorsexamen | Politik, ekonomi och samhällets organisering | Examenstillstånd indraget | 2020 |

Källa: UKÄ/Högskolekollen.

¹⁷ UKÄ:s webbplats, <https://www.uka.se/om-oss/aktuellt/nyheter/2020-05-06-sodertorns-hogskola-far-inte-langre-utfarda-doktorsexamen-i-nationalekonomi.html>

5.3 FORSKNING

I detta avsnitt ges en samlad bild av den forskning som bedrivs vid Södertörns högskola. Inledningsvis presenteras forskningens omfattning och organisering. Därefter redovisas olika mått på verksamhetens kvalitet och genomslag.

5.3.1 EN MÅNGFALD AV FORSKARMILJÖER

Under 2020 var, omräknat i helårsarbetskrafter, 72 professorer och 242 lektorer verksamma vid Södertörns högskola. Vidare fanns bl.a. 15 postdoktorer, 22 projektforskare och 77 doktorander med anställning.¹⁸ Det kan exempelvis jämföras med Mälardalens universitet, där det redovisade antalet professorer för 2020 var 64 och antalet lektorer 265, eller Örebro universitet, med 140 professorer och 396 lektorer.

Forskningen vid Södertörns högskola bedrivs till största del inom humaniora och samhällsvetenskap, men även inom naturvetenskap, teknik och utbildningsvetenskap. Forskningens profil reflekteras generellt i de fem tidigare nämnda forskarutbildningsområdena, inom vilka högskolan har tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen i en lång rad ämnen, men det finns också forskningsmiljöer vid sidan av dessa, i flera fall med doktorander knutna till andra lärosäten. De fyra ursprungliga forskarutbildningsområdena kompletterades 2017 med ett utbildningsvetenskapligt område, avsett att förstärka lärarutbildningens forskningsunderbyggnad.

Forskarutbildning har bedrivits under lång tid vid högskolan. Forskarskolan BEEGS startade 2000, och har idag utbildat 116 filosofie doktorer med inriktning mot Östersjö- och Östeuropaområdet. Parallellt härmed har forskarutbildning bedrivits inom naturvetenskap i samarbete med bland annat Karolinska institutet och Stockholms universitet, samt i enskilda ämnen i samarbete med andra lärosäten och efter 2010 inom högskolans forskarutbildningsområden. Totalt har drygt 265 doktorer genomfört sin forskarutbildning vid Södertörns högskola.

Vid Södertörns högskola har centrumbildningar och nätverk en framskjuten plats; profilerade och i flera fall tvärvetenskapliga forskningsinstitut och forskarmiljöer har formats i skärningspunkter mellan traditionella ämnen och forskningsfält.

Den största och kanske mest kända centrumbildningen vid Södertörns högskola är *Centre for Baltic and East European Studies* (CBEES), ett etablerat mångvetenskapligt centrum som sedan 2005 samlar internationella forskare med koppling till högskolans Östersjö- och Östeuropaprofil. Exempel på aktuella forskningsområden är *Challenges to Democracy in Central and Eastern Europe* samt *Historicity and Cultural Heritage in Russia and Eastern Europe*. Centret utger tidskriften *Baltic Worlds* samt årsrapporten *CBEES State of the Region Report*. Forskarna är efterfrågade experter både inom akademien och i den offentliga debatten.

Sammanfattning:

Södertörns högskolas institutioner, forskarutbildningar och centrumbildningar summerar till en bred forskningsverksamhet och en mångfald av forskningsmiljöer.

¹⁸ Södertörns högskolas årsredovisning för 2020.

Andra exempel på centrumbildningar är *Institutet för forskning om mångreligiositet och sekularitet*, *Centrum för praktisk kunskap, det marinarkeologiska forskningsinstitutet MARIS* och *Förvaltningsakademin*. Gemensamt för flera av centrumbildningarna är det ömsesidiga utbytet mellan olika vetenskapliga discipliner, liksom mellan forskning och praktik.

Vid Institutet för forskning om mångreligiositet och sekularitet står exempelvis relationen mellan den sekulära statens olika institutioner och det allt mer mångreligiösa samhället i fokus. Här bedrivs såväl skolforskning som vård- och polisforskning och forskning om hur man inom offentlig förvaltning möter de utmaningar som de senaste decenniernas samhällsomvandlingar inneburit.

Centrum för praktisk kunskap är ett nav för forskning om bland annat de människovårdande yrkenas humaniora och lärarens och lärandets praktiska kunskap. I forskningen hämtas teorierna och metoderna ur en humanistisk vetenskapstradition med ämnen som filosofi, idéhistoria, estetik, pedagogik och etnologi.

Förvaltningsakademin samlar forskare med intresse för svensk förvaltning och förvaltningspolitik. Syftet med centrumbildningen är att bidra till ökad kontakt och samverkan mellan förvaltningens praktik och forskning om förvaltning.

MARIS är ett marinarkeologiskt forskningsinstitut vid Södertörns högskola med särskilt fokus på Östersjön och Östersjöområdet. Syftet är att bedriva och utveckla marinarkeologisk forskning och att vara en samlingspunkt för den marinarkeologiska Östersjöforskningen nationellt och internationellt.

5.3.2 FINANSIERING

Södertörns högskolas basanslag för forskning och utbildning på forskarnivå uppgick till 93 miljoner kronor 2020 och 124 miljoner kronor 2021. Forskningsmedel från Östersjöstiftelsen står dock för den största delen av Södertörns högskolas samlade forskningsintäkter och uppgick för 2020 till 161 miljoner kronor. Under de närmast föregående åren (2017–2019) har bidraget från Östersjöstiftelsen uppgått till omkring 170 miljoner kronor per år.¹⁹

Om forskningsfinansieringen betraktas i relation till lärosätets totala intäkter och jämförs med de nya universiteten framstår Södertörns högskola som ett forskningsintensivt lärosäte. Den konstruktion som i mitten av 1990-talet skapades med Östersjöstiftelsen som forskningsfinansier för ett nytt lärosäte i södra Stockholm innebär att Södertörnshögskolaharettgottutgångslägenärdet gäller förutsättningar för universitetsmässig forskningsvolym. Med förstärkta forskningsresurser i paritet med dem som gjorts i samband med

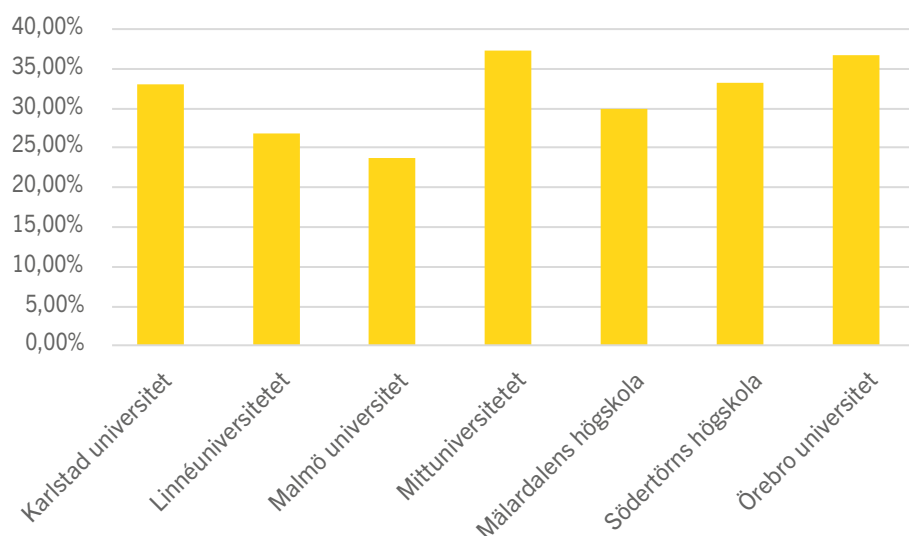
Sammanfattning:

För Södertörns högskola utgörs forskningsfinansieringen till största del av medel från Östersjöstiftelsen och statliga anslagsmedel. Forskningsmedlen utgör knappt 35 procent av lärosätets totala intäkter. Södertörns högskola är därmed ett mer forskningsintensivt lärosäte än flera av de lärosäten som ingår i jämförelsegruppen.

19 Södertörns högskolas årsredovisning 2020 samt 2021.

att Malmö högskola och Mälardalens högskola omvandlats till universitet skulle högskolan få en stark forskningsbas. Som jämförelse kan nämnas att regeringen föreslagit att forskningsanslaget till det nyinrättade Mälardalens universitet näst intill fördubblas 2022, jämfört med anslaget för 2021, som uppgår till 151 miljoner kronor.²⁰

Diagram 5.3.2.1: Forskningsfinansiering som andel av totala intäkter, 2020



Källa: Lärosätenas årsredovisningar 2020.

Sedan 2007 har Södertörns högskola haft ett antal så kallade Östersjöprofessorer, vars finansiering garanterats av Östersjöstiftelsen. Professurerna, som har inrättats i strategiskt valda ämnen, ger innehavarna konkurrenskraftiga forskningsvillkor i syfte att etablera långsiktigt starka akademiska miljöer med profilerad Östersjö- och Östereuropaforskning.

Andelen externt finansierad forskning uppgick 2021 totalt till 71 procent. Södertörns högskola har genom åren även hävdats sig väl i konkurrens om externa forskningsmedel från finansiärer som Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och andra nationella forskningsfinansiärer inom humaniora och samhällsvetenskap. Omfattningen av den externa finansieringen samt de viktigaste bidragsgivarna framgår av tabell 5.3.2.2.

20 Regleringsbrev avseende 2020 och 2021 för berörda lärosäten och budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1).

Tabell 5.3.2.2: Forskningsintäkter från externa bidrag under åren 2019–2021

| (BELOPP ANGES I TKR) | 2021 | |
|--|----------------|--------------|
| | INTÄKT | ANDEL |
| Finansiär | | |
| Östersjöstiftelsen | 163 104 | 74,9% |
| Vetenskapsrådet | 16 235 | 7,5% |
| Riksbankens jubileumsfond | 10 527 | 4,8% |
| Formas | 9 409 | 4,3% |
| Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd | 3 802 | 1,7% |
| Övriga finansiärer | 14 830 | 6,8% |
| Totalt | 217 906 | 100 % |

5.3.3 KVALITET OCH GENOMSLAG I FORSKNING

Sammanfattning:

Forskare vid Södertörns högskola producerar en stabil mängd vetenskapliga publikationer över tid. Bara under 2020 producerades cirka 600 stycken. Genomförda sakkunniggranskningar visar att forskningen vid Södertörns högskola håller en internationellt hög – bitvis mycket hög – kvalitet. Det finns en god forskningsinfrastruktur vid Södertörns högskola. Biblioteket är en central mötesplats och knutpunkt för Södertörns högskola och Campus Flemingsberg som helhet.

I nedanstående avsnitt görs en översiktlig genomgång av kvalitet och genomslag i forskningen vid Södertörns högskola. Avsnittet består av två delar, den första med fokus på vetenskaplig publicering och bibliometri, den andra med fokus på resultat av externa kvalitetsutvärderingar av högskolans forskning.

5.3.3.1 VETENSKAPLIG PUBLICERING

Det sammantagna antalet årliga vetenskapliga publikationer ökade något 2020 jämfört med föregående år. Ökningen förklaras bland annat av att antalet artiklar har ökat över tid.

Tabell 5.3.3.1.1: Vetenskapliga publikationer vid Södertörns högskola 2018–2020

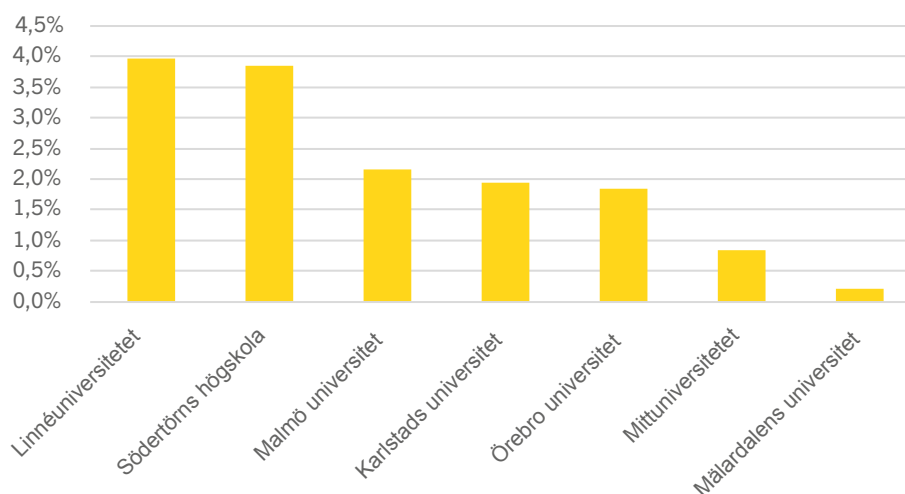
| | 2018 | 2019 | 2020 |
|--|------------|------------|------------|
| Artiklar i tidskrift: Refereegranskat | 199 | 216 | 214 |
| Artiklar i tidskrift: Övrigt vetenskapligt | 73 | 68 | 70 |
| Artiklar i antologi: Refereegranskat | 69 | 82 | 75 |
| Artiklar i antologi: Övrigt vetenskapligt | 95 | 138 | 169 |
| Monografier | 22 | 22 | 21 |
| Publicerade konferensbidrag | 16 | 15 | 26 |
| Doktorsavhandlingar | 11 | 9 | 12 |
| Licentiatavhandlingar | 1 | 2 | 0 |
| Rapporter | 14 | 24 | 15 |
| Totalt | 500 | 576 | 602 |

Källa: Södertörns högskola, biblioteket (DiVA 2021-10-12).

Redovisningen av antalet vetenskapliga publikationer ger en indikation avseende hur mycket forskning som produceras vid ett lärosäte. Då de olika av publikationstyperna skiljer sig väsentligt åt i omfång och djup ger själva antalet dock endast en grov bild av produktiviteten i forskningen. Det är också viktigt att ta hänsyn till att publiceringsformerna av tradition skiljer sig betydelsefullt åt mellan olika vetenskapsområden, med den vetenskapliga monografin som fortfarande en central publiceringsform inom humaniora och samhällsvetenskap.

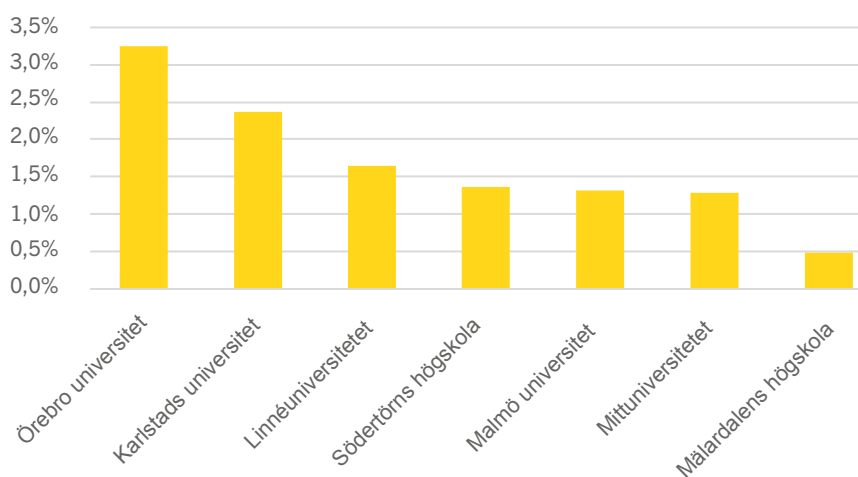
Ett sätt att åstadkomma en något mer fördjupad bild av kvaliteten och det vetenskapliga värdet av de publikationer som registreras är att använda bibliometriska mått, det vill säga kvantitativ utvärdering av vetenskapliga publikationers genomslag. Av de data som Vetenskapsrådet sammanställer inom detta område kan utläsas att Södertörns högskola har en påfallande stark ställning nationellt – även i förhållande till de äldre universiteten – när det gäller vetenskaplig publicering inom humaniora samt står sig väl i förhållande till de nya universiteten när det gäller vetenskaplig publicering inom samhällsvetenskap. Diagrammen nedan visar hur högskolan har presterat inom dessa fält i jämförelse med övriga svenska lärosäten under perioden 2016–2019.

Diagram 5.3.3.1.2: Humaniora, antal fraktionerade publikationer, 2016–2019.



Källa: Vetenskapsrådet, Ämnesindelning av Web of Science-ämnen till fördelningsmodell ämnen (VR dnr 3.1-2021-03627). Se vidare <https://www.vr.se/analys/vi-analyserar-och-utvarderar/bibliometri.html>.

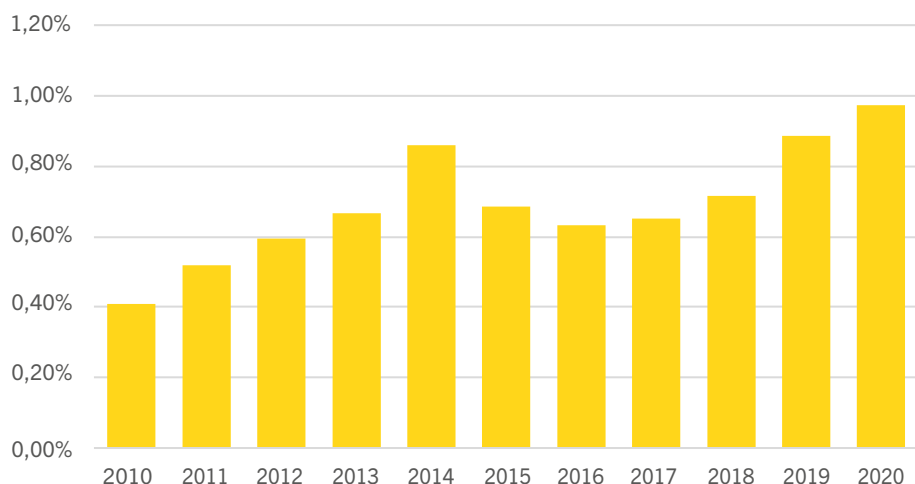
Diagram 5.3.3.1.3: Samhällsvetenskap, Andel av antalet fraktionerade publikationer bland de 10% mest citerade, 2016–2019.



Källa: Vetenskapsrådet, Ämnesindelning av Web of Science-ämnen till fördelningsmodell ämnen (dnr 3.1-2021-03627). Se vidare <https://www.vr.se/analys/vi-analyserar-och-utvarderar/bibliometri.html>.

Högskolans andel av Sveriges sammanlagda bibliometriska index framgår av diagrammet nedan, vilket ger ett sammantaget mått på hur genomslaget i Södertörns högskolas forskning har vuxit sig allt starkare sedan 2015.

Diagram 5.3.3.1.4: Södertörns högskolas andel av Sveriges sammanlagda bibliometriska index 2010–2021.



Källa: Vetenskapsrådet, fördelningsunderlag för 2010–2021 (för 2021, VR Statistiska underlag 2 - Diarienummer 3.1-2020-05501).

5.3.3.2 UTVÄRDERING AV FORSKNINGENS KVALITET

SER 2015 – Södertörn Evaluation of Research

Södertörns högskola genomförde 2015–2016 en omfattande utvärdering av all forskning vid högskolan, med syfte att identifiera både styrkor och svagheter (SER 2015). Fokus för utvärderingen var forskningens kvalitet och genomslag i nationellt och internationellt perspektiv. Utvärderingen utfördes av externa sakkunniga, vilka delades in i fyra paneler för områdena humaniora, naturvetenskap, samhällsvetenskap och teknik. Följande aspekter bedömdes av de externa panelerna, vilka betygssatte ämnena på en femgradig skala:

- kvalitet på avhandlingar och publikationer
- vetenskapligt nytänkande
- teoretiskt nyskapande
- publiceringar/genomslag (antal och kategori) och publiceringsmönster
- externa medel
- seminariekultur
- kvalitet i forskningsmiljö
- ämnets personalsammansättning (kön, ålder, personalkategorier)

- lyckosamma/strategiska rekryteringar
- "kritisk massa"
- forskningssamverkan inom och mellan institutioner
- Östersjöprofilering

Resultatet visade att Södertörns högskola bedrev forskning av hög kvalitet, i flera fall av högsta internationella klass, främst inom humaniora, där ämnena filosofi, genusvetenskap, idéhistoria, konstvetenskap och medie- och kommunikationsvetenskap fick högsta betyg. Granskningen visade också att Östersjö- och Östeuropatemat utgjorde en integrerad del av forskningen i de flesta ämnesmiljöerna.

Vetenskapsrådets utvärdering av ämnet statsvetenskap 2021

Södertörns högskola ingick 2020–2021 som ett av ett större antal lärosäten i en utvärdering av svensk statsvetenskaplig forskning, genomförd av Vetenskapsrådet. I utvärderingen, som var en pilotstudie, använde myndigheten en ny typ av utvärderingsmodell, som tar hänsyn till både forskningens kvalitet och forskningens betydelse i samhället.

Den övergripande slutsatsen i expertpanelens rapport är att svensk statsvetenskaplig forskning håller hög internationell nivå. Avseende Södertörns högskola drogs slutsatsen att ambitiösa ansträngningar har gjorts för att samverka med det omgivande samhället, även om de studier som ingick i utvärderingen varierade med avseende på genomslag och dokumentation. Bedömningen är i linje med studiens övergripande slutsatser.²¹

Universitetskanslersämbetets granskning av lärosätenas kvalitetsarbete inom forskning

Universitetskanslersämbetets uppdrag att följa upp lärosätenas arbete med kvalitetssäkring av utbildning utvidgades 2017 av regeringen till att även omfatta lärosätenas kvalitetssäkring av forskning, och bedömning av detta arbete kommer fortsättningsvis att ingå i de lärosätessgranskningar som UKÄ genomför. I anslutning härtill bedriver Södertörns högskola för närvarande ett internt utvecklingsarbete med att integrera kvalitetsutvärderingar av forskning i det interna kvalitetssystemet. Avsikten är att högskolan på eget initiativ ska genomföra periodiskt återkommande utvärderingar av hela ämnesmiljöer, där kvaliteten i utbildning och forskning, med samverkan som integrerad del, granskas samtidigt av externa

ämnessakkunniga. Målet är att dessa utvärderingar ska kunna starta 2023. En given utgångspunkt för högskolans kvalitetssystem utgör det ramverk för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av forskning som Sveriges universitets- och högskoleförbund antog 2019.

5.3.4 FORSKNINGSMILJÖ

Av Östersjöstiftelsens stadgar framgår att stiftelsen, utöver att "bidra till uppbyggnad och finansiering av forskning och forskarutbildning i södra delen av Stockholmsområdet", även ska bidra till "den akademiska infrastrukturen i anslutning därtill."²² Medel från Östersjöstiftelsen har möjliggjort uppbyggnaden av ett betydande forskningsbibliotek som en del av Södertörns högskola.

Biblioteksbyggnaden, som 2004 belönades med Kasper Salin-priset, är en central mötesplats inte bara för Södertörns högskola, utan för Campus Flemingsberg som helhet. Sedan 2016 är biblioteket även högskolebibliotek för Röda Korsets högskola, och samarbete bedrivs med Stockholms musikpedagogiska institut och Widerströmska gymnasiet i Flemingsberg. Före pandemin uppgick antalet besök per år till drygt 475 000.

21 Vetenskapsrådet, Quality and impact of research in political science in Sweden, 2021. Vidare om resultaten, se <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter>.

22 Östersjöstiftelsens stadgar, 3 §. Se vidare <https://ostersjostiftelsen.se/om-ostersjostiftelsen/stadgar/>.

5.4 INTERNATIONALISERING OCH SAMVERKAN

Avsnittet består av två delar. I den första delen beskrivs Södertörns högskolas internationella samverkan, med fokus på akademiskt utbyte, och

i den andra delen beskrivs högskolans kontaktytor och arbete gentemot andra delar av samhället.

5.4.1 INTERNATIONELLT UTBYTE

Sammanfattning:

Södertörns högskola bedriver ett betydande akademiskt utbyte inom ramen för internationell samverkan.

Södertörns högskolas internationella aktiviteter sker både inom ramen för högskolans Östersjö- och Östeuropainriktning och genom ett flertal samverkansprojekt med internationell innebörd.

Inom ramen för bland annat CBEES sker samverkan med externa partners såsom Utrikespolitiska institutet (UI), Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier (IRES) vid Uppsala universitet, utställningshallen Färgfabriken i Stockholm samt Council of the Baltic Sea States (CBSS).

Högskolan strävar efter att integrera internationaliseringsarbetet i all utbildning, forskning och samverkan. Sedan 2020 arbetar högskolans internationella kontor med att erbjuda stöd i internationaliseringsfrågor till högskolans akademiska verksamhet, ledning, medarbetare, studenter och presumtiva studenter.

Södertörns högskola har även ett internt program som syftar till att uppmuntra personal att under en period arbeta på annan plats. Programmet heter *PUSH – Personrörlighet och utbyte vid Södertörns högskola*, är delfinansierat av Vinnova och ger forskare och lärare möjlighet att tillbringa 20 procent av sin arbetstid i sex månader hos en samarbetspartner i Sverige eller utlandet. Målsättningen är att de som deltar ska öka sin förmåga att initiera och bedriva samverkan.²³

Ett annat led i internationaliseringsarbetet har varit att 2017–2019 satsa på en utökning och integrering av det engelskspråkiga kursutbudet. Högskolan har – före pandemin – även deltagit i internationella utbytesveckor, utbildningsmässor och konferenser i Europa, Nordamerika och Asien, bland annat för att rekrytera betalande studenter från utlandet.²⁴ Därtill är högskolan återkommande värd för internationella konferenser med globalt deltagande.

Kontaktresor och partnerbesök har bland annat genomförts till Ryssland, Japan, Indien, Kina, Turkiet, Mexiko och Norge, och flera nya Erasmus-avtal har tecknats med bl.a. Belgien, Norge, Österrike och Tyskland.²⁴

För närvarande pågår förberedelser för deltagande i en internationell ansökan till EU:s program *European Universities*, där Södertörns högskola deltar i ett konsortium kallat *EU4E (European University 4 Entrepreneurs)*. Konsortiet koordineras av handels-högskolan ESCP i Paris/Berlin och har fokus på entreprenörskap. Livslångt lärande, hållbar utveckling och samverkan är bärande pelare i konsortiet. En ansökan är planerad till ansökningsomgången 2023.

²³ <https://www.sh.se/om-oss/samverka-med-oss/personrorlighetsprogram>

²⁴ Södertörns högskolas årsredovisning för 2019.

5.4.2 EN DEL AV DET OMGIVANDE SAMHÄLLET

Sammanfattning:

Södertörns högskola arbetar systematiskt med att utveckla former för samverkan med andra olika delar av och aktörer i samhället. Externa aktörer söker också aktivt samverkan med högskolan.

Södertörns högskola arbetar systematiskt med att utveckla former för samverkan med det omgivande samhället. Högskolan har exempelvis inrättat ett strategiskt samverkansråd och ett samlat förvaltningsstöd/samverkansstöd genom bildandet av en särskild enhet för externa relationer. Centra som *Förvaltningsakademin*, *Centrum för praktisk kunskap* och *Institutet för forskning om mångreligiositet och sekularitet* är viktiga kontaktytor för samverkan i både utbildning och forskning.

Utifrån det ursprungliga samhällsengagemanget har verksamheten tagit ett steg mot ett mer aktivt tillgängliggörande av ny kunskap och att utveckla förmågan att genom forskning och utbildning möta aktuella samhällsutmaningar. Detta sker ofta i nära samverkan/partnerskap med externa organisationer/samhälle, vilket ger utökade möjligheter för nyttiggörande av kunskap och innovation.

Arbetet med att öka samverkanskapaciteten samt strukturera och systematisera verksamheten som bedrivits med kraft under de senaste fem åren omfattar såväl styrande dokument som organisationsförändringar och större och mindre aktiviteter. Exempel på sådana aktiviteter och insatser är de prioriterade samverkansområden som det strategiska samverkansrådet (SSR) har pekat ut, liksom deltagandet i – och projektledningen av – ett antal av de nationella samverkansprojekt som finansieras av Vinnova och samlas under beteckningen K3. De samverkansområden högskolan genom SSR utpekat som särskilt viktiga under de senaste åren är strategiska partnerskap och personrörlighet.

Som exempel på strategiska samarbeten kan nämnas CBEES samarbetsavtal med Utrikespolitiska institutet och Södertörns högskolas kommunsamarbeten, tydligast manifesterade i avtalen om strategiska partnerskap med Botkyrka kommun (2020) och Huddinge kommun (2021). Samtal förs med andra Stockholmskommuner om liknande samarbeten.

Ett annat exempel är högskolans medverkan i arbetet med visionen *Stockholm South Business District*, som utgör en ambitiös utvecklingsagenda för Flemingsberg. Inom ramen för denna agenda ska centrala delar av Flemingsberg enligt en avsiktsförklaring från de aktörer som står bakom initiativet utvecklas och år 2030 inrymma 50 000 boende, 50 000 arbetande och 50 000 besökare.

Ytterligare ett exempel på strategisk samverkan är *Flemingsberg science*, som är en neutral aktör i den regionala utvecklingen av södra Stockholm, med uppdrag att främja och utvecklingen av kunskapsintensiv verksamhet i Flemingsberg. Stiftelsen bildades 2011 med uppdraget att främja samarbetet mellan akademi, näringsliv och samhälle i Flemingsberg. Bakom stiftelsen står Region Stockholm, Huddinge kommun, Botkyrka kommun, Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Röda Korsets Högskola och Södertörns högskola.

6. Vägen framåt

Utbildningen och forskningen vid Södertörns högskola håller en internationellt sett hög kvalitet, med hög relevans för vår tids samhällsutmaningar.

Södertörns högskolas kännetecken och inriktning ger goda förutsättningar att som aktivt och utåtriktat lärosäte möta de utmaningar som lyfts fram i den senaste forskningspolitiska propositionen *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (2020): Klimat och miljö; hälsa och välfärd; digitalisering; kompetensförsörjning och arbetsliv; demokratiskt och starkt samhälle*.²⁵

Högskolans vision lyder: "Södertörns högskola ska vara ett universitet som bidrar till en hållbar samhällsutveckling genom forskning, utbildning och kritiska samtal om vår tids stora frågor."²⁶ Södertörns högskola tar med andra ord avstamp både i akademiska värden och en uttalad strävan efter samhällsrelevans.

I Södertörns högskolas utvecklingsplan för 2020–2024 formuleras flera strategiska målsättningar, däribland att lärosätet ska utgöra en internationell miljö, präglad av det lilla lärosätets närhet mellan studenter och lärare och det stora lärosätets bredd och höga forskningskvalitet. Högskolan ska vidare verka för ett öppet samhälle, yttrandefrihet och medborgerlig bildning. Högskolan ska vara en engagerad och drivande aktör i utvecklingen av Flemingsbergs campus och Flemingsberg som regional stadskärna, liksom fortsatt bidra till utvecklingen av vetenskap, bildning och innovation i Stockholmsregionen, särskilt dess södra delar.

I utvecklingsplanen lyfts två av Södertörns högskolas mest ursprungliga och karaktäristiska hörstenar fram: en intensifierad satsning ska göras på breddad rekrytering och Östersjö- och Östeuropaperspektivet ska fortsatt vara en av högskolans framträdande forskningsprofiler.

²⁵ *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige* (prop. 2020/2021:60).

²⁶ Södertörns högskolas utvecklingsplan 2020–2024.

